

मुख्यमन्त्री

प्रदेश नं. १, विराटनगर

२०७४ फागुन ३ गते शपथ लिएर मेरो नेतृत्वमा प्रदेश सरकार गठन भएको दुई वर्ष पुरा भएको छ । मैले स्मरण गरिरहेको छु, दुई वर्ष अघि जिम्मेवारी सम्हालिरहँदा हामीसँग केही थिएन । शून्य विन्दुबाट कार्य प्रारम्भ गरेको सरकारले दुई वर्षको अवधिमा उल्लेख्य सफलता र उपलब्धिहरू हासिल गर्दै आज हामी यहाँसम्म आई पुगेका छौं । यो दुई वर्षे कार्यकाल मूलतः संविधान र संघीयता कार्यान्वयनको आधार तयार गर्ने महत्त्वपूर्ण वर्षको रूपमा रहयो ।

हामीले आत्मसात् गरेको नयाँ संघीय प्रणालीको कार्यान्वयन, प्रयोग र अभ्यासमा समय लाग्छ नै । हामीले नयाँ थिति र प्रणाली बसाल्नुपर्नेछ । हामीले खडा गर्ने आधार र बसाल्ने थिति अनि प्रणाली भनेको आगामी पाँच वर्षको लागि मात्र नभई सुदूर भविष्यसम्मको आधारशिला पनि हो ।

दुई वर्षका यी ७३० दिनमा जनताका सबै अपेक्षाहरू सम्बोधन हुन सम्भव थिएन । तर संघीयताको कार्यान्वयनमा ठोस उपलब्धिहरूका साथ प्राप्त सीमित साधन स्रोतहरूको प्रयोग गरी जनताका आकांक्षाहरूको सम्बोधन गर्दै अगाडि बढिराखेका छौं । हामीले कम्तीमा जनताका न्यूनतम आकांक्षाहरूलाई सम्बोधन गर्दै आगामी दिन र भविष्यका लागि एउटा दरिलो आशा, विश्वास र भरोसा जगाउन सफल भएका छौं । यो उल्लेख्य र महत्त्वपूर्ण उपलब्धि हो ।

हामी यो दुई वर्षमा संघीयता र संविधान कार्यान्वयनका लागि प्रदेशको क्षेत्राधिकारका विषयमा ३९ वटा कानूनको तर्जुमा गरी ती कानूनहरूको कार्यान्वयनमा सघाउ पुऱ्याउन विभिन्न नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड र गठन आदेशहरूको तर्जुमा गर्न सफल भएका छौं ।

प्रदेश सभाबाट प्रदेशको राजधानी सर्वसम्मत रूपमा तोक्न हामी सफल भएका छौं । संघ र स्थानीय तहसँग सहकारितामा आधारित सह-सम्बन्ध कायम गर्ने काम भएको छ । अन्तर प्रदेश समन्वय परिषदको बैठकमा सहभागी भई आपसी समन्वय र सहयोगका विषयमा महत्त्वपूर्ण उपलब्धिहरू हासिल भएका छन् ।

प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक आयोजना गरी महत्त्वपूर्ण निर्णयहरूका साथ स्थानीय तहसँगको सम्बन्ध, समन्वय र सहकार्यलाई सुदृढ तुल्याउदै धेरै हदसम्म रहेका असहजता र समस्याहरूको समाधान गरिएको छ ।

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेशको दीर्घकालीन सोच र उद्देश्य सहित हामीले प्रथम आवधिक योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिक गरेका छौं । प्रथम आवधिक योजनासंगै विकास आयोजनाको प्राथमिकिकरण गरी खर्चको मितव्ययीता र प्रभावकारिता बढाउन मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत लागु गरिएको छ । सँगसँगै योजना छनौट प्रणालीको कार्यविधि तर्जुमा गरिएको छ । आगामी आर्थिक वर्षबाट यसैमा आधारित भएर आयोजनाको छनौट, बजेट तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

प्रदेशको विकासमा स्वदेशी निजी तथा बैदेशिक लगानी भित्र्याउन लगानी ऐन बमोजिम परियोजना बैंक तयार गरी पहिलो चरणमा २६ वटा परियोजनाहरूलाई अगाडि बढाउने तयारी गरिएको छ ।

प्रदेशको प्रशासनिक पुनर्संरचना गरी प्रादेशिक आवश्यकता अनुसारको प्रशासन पद्धति निर्माण गर्ने उद्देश्यले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M Survey) गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

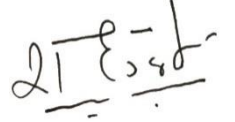
यसबिचमा प्रदेश लोकसेवा आयोगको स्थापना भएको छ । यसबाट प्रदेश भित्रका कर्मचारी भर्नाको बाटो खुल्ला भएको छ । यसबाट प्रशासनिक संघीयतालाई बलियो बनाउन मद्दत पुग्ने मैले विश्वास लिएको छु । प्रदेश योजना आयोग, लगानी बोर्ड गठनले प्रादेशिक क्रियाकलापलाई थप व्यवस्थित बनाउन मद्दत पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

हाम्रो प्रदेशमा नेपालका विकास साझेदारहरू र निजी क्षेत्रका लगानीकर्ताहरूको ध्यान आकृष्ट गर्न हामी सफल भएका छौं । लगानीका दृष्टिले प्रदेश नं. १ अनुकूल हो भन्ने सन्देश प्रवाह गर्ने कुरामा हामी सफल भएका छौं । संघीयता कार्यान्वयनको महत्त्वपूर्ण कडीको रूपमा हामीले पहिलो पटक एक अर्ब रुपैयाँ बराबरको वैदेशिक अनुदान सहयोग लिन सफल भएका छौं । उक्त वैदेशिक अनुदान सहयोग सम्बन्धी समझदारी पत्रमा नेपालको इतिहासमै पहिलो पटक देशको राजधानी काठमाण्डौं बाहिर मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, विराटनगरमा नेपाल सरकार र स्वीस सरकारबिच हस्ताक्षर गराउन हामी सफल भएका छौं ।

आज हामी सबैभन्दा धेरै पुँजीगत खर्च गर्न सक्ने प्रदेश सरकार बन्न पुगेका छौं । हामी यसलाई अझ प्रभावकारी बनाउने ढंगले दृढताका साथ अघि बढिरहेका छौं । यसबिचमा नीतिगत, संरचनागत र प्रकृयागत विषय तथा भौतिक पूर्वाधार विकास निर्माणका कामहरूलाई थप तिब्र गतिले अगाडि बढाइएको छ । जनतामा सुशासनको प्रत्याभूति दिलाउने सन्दर्भमा हामीले लिएको सङ्कल्पको सार्थक

प्राप्तिका लागि प्रदेश सरकारले सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र कानूनी-नीतिगत प्रबन्धहरूको स्थापना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि दृढताका साथ कार्यहरू अघि बढाइएको छ । भ्रष्टाचारमा प्रदेश सरकारले लिएको शून्य सहनशीलताको नीतिलाई सबै क्षेत्रबाट सकारात्मक रूपमा लिइएको छ र यसमा मैले सबैको सहयोगको अपेक्षा राखेको छु । हामी विकास र सुशासनमा जनताले आशा र भरोसा गर्न सक्ने निकायको रूपमा प्रदेशलाई स्थापित गर्न समेत सफल भएका छौं ।

हामी निष्ठापूर्वक काम गरिरहेका छौं । बितेका दुई वर्षको अवधि हाम्रो आधारवर्षको रूपमा रहयो । अबका दिन र वर्षहरू उपलब्धि र परिणामका वर्षहरू हुनेछन् । विकास र समृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्यका साथ अगाडि बढिरहेको प्रदेश सरकारलाई सबै क्षेत्रको सकारात्मक साथ र सहयोग प्राप्त भएको छ । आगामी दिनहरूमा पनि यसरी नै सबै क्षेत्रबाट साथ र सहयोग प्राप्त गर्ने अपेक्षा राख्दछु । यो दुई वर्षको अवधिमा प्रदेश सरकारको कार्य सम्पादनमा आ-आफ्नो स्थानबाट सहयोग पुऱ्याउनु हुने प्रदेश सभा, सम्पूर्ण राजनीतिक दल, नागरिक समाज, निजीक्षेत्र, कर्मचारीवर्ग, सुरक्षा निकायहरू, संचार क्षेत्र र आम नागरिक प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

शेरधन राई

३ फागुन, २०७६

विषय सूची

प्रदेश सरकारको दुई वर्षमा भएका प्रमुख उपलब्धि	१
सम्पादित प्रमुख कार्य र विषयगत प्रगतिहरू.....	८
शान्ति सुरक्षा	८
विपद् व्यवस्थापन राहत वितरण.....	८
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि.....	९
शिक्षा.....	१०
युवा तथा खेलकुद	११
महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायतका लक्षित वर्ग तथा संघ संस्था	१२
भाषा, संस्कृति र पुरातत्व संरक्षण	१३
श्रम तथा रोजगार.....	१४
स्वास्थ्य तथा सरसफाई.....	१४
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी	१६
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण.....	१९
सडक तथा यातायात व्यवस्था.....	२१
सिचाई, जलश्रोत तथा जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन.....	२१
खानेपानी तथा सरसफाई.....	२२
आवास, भवन तथा शहरी विकास	२२
अभिसुखिकरण, अन्तरक्रिया तथा कार्यक्रमहरू.....	२२
अनुसूची-१	२३
प्रदेश भित्र स्थापना भएका कार्यालय तथा निकायहरू.....	२३

अनुसूची-२.....	३०
कानून तर्जुमाको अवस्था.....	३०
अनुसूची-३.....	३१
हालसम्म निर्माण भएका कानूनहरूको विवरण.....	३१
प्रदेश प्रमुखबाट प्रमाणीकरण भएका ऐनको विवरण.....	३१
स्वीकृत भएका नियमावली.....	३२
स्वीकृत भएका निर्देशिका.....	३२
स्वीकृत भएका कार्यविधि.....	३३
स्वीकृत भएका मापदण्ड.....	३३
स्वीकृत भएका गठन आदेश.....	३३
अनुसूची-४.....	३४
पूर्वाधार निर्माणको विवरण.....	३४
अनुसूची-५.....	३५
प्रादेशिक विशेष सडक आयोजना अन्तर्गत छनौट गरिएको योजनाको विवरण.....	३५
अनुसूची-६.....	३६
निर्माणाधिन प्रहरी चौकी विवरण.....	३६
अनुसूची-७.....	३७
आय व्ययको तथ्याङ्क.....	३७
स्रोतगत लक्ष्य, प्राप्ति र वार्षिक खर्चको विवरण.....	३७
स्थानीय तहलाई वित्त अनुदान हस्तान्तरण.....	३७
खर्चको स्थिति.....	३८
प्रदेश सरकारले आन्तरिक आयको रूपमा परिचालन गर्न सक्ने रकम.....	३८

प्रदेश सरकारको दुई वर्षमा भएका प्रमुख उपलब्धि

१. संविधान प्रदत्त मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, संविधानको अनुसूची ६ मा उल्लेख भएका प्रदेशको एकल अधिकारको सूची तथा अनुसूची ७ र ९ अनुसार प्रदेशको क्षेत्राधिकारका विषयमा विभिन्न ३९ वटा ऐन, ऐन कार्यान्वयनमा सघाउ पुऱ्याउन १३ वटा नियमावली र ३९ वटा विभिन्न निर्देशिका/कार्यविधि/मापदण्ड/गठन आदेश तर्जुमा गरी लागु गरिएको छ ।
२. प्रदेश सभाको तेस्रो अधिवेशनबाट संघीयता कार्यान्वयनको महत्वपूर्ण उपलब्धी स्वरूप सर्वसम्मत रूपमा प्रदेशको राजधानी तोक्ने काम भएको छ ।
३. संघ र स्थानीय तहसँग सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयमा आधारित भएर सम्बन्ध कायम गर्ने कार्य भएको छ । अन्तर प्रदेश समन्वय परिषद्को नियमित बैठकमा सहभागिता, समन्वय एवं सहयोगका विषयमा निरन्तर छलफल भई विविध विषयमा महत्वपूर्ण निर्णयहरू भएका छन् ।
४. अन्तर सरकारी वित्त परिषद्को बैठकमा सहभागिता तथा छलफलबाट अन्तर तह वित्त व्यवस्थापन तथा हस्तान्तरण एवम् राजश्व व्यवस्थापन जस्ता पक्षमा आपसी सहयोग र समझदारी कायम गर्न मद्दत पुगेको छ ।
५. प्रदेश सभाको विभिन्न समितिहरूसँग सरकारका मन्त्रालयको छलफल-अन्तरक्रिया गर्ने कार्यको थालनी भएको छ । यसबाट विकास र सुशासनका लागि प्रदेश सरकार र प्रदेश सभाबिच सहकार्यको संस्कृतिको सुरुवात भएको छ ।
६. कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र त्यससँग सम्बन्धित विषयमा सरकार र न्यायक्षेत्रबिच अन्तर संवादको सुरुवात भएको छ ।
७. प्रदेश समन्वय परिषद्को ३ वटा बैठक सम्पन्न भएका छन् । प्रदेश भित्रका १३७ वटै स्थानीय तहसँग छलफल एवं अन्तरक्रिया गरी समस्या समाधान गर्न महत्वपूर्ण निर्णयहरू गरिएका छन् ।
८. प्रथम आवधिक योजनासँगै विकास आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरी खर्चको मितव्ययिता र प्रभावकारिता बढाउन मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) लागु गरिएको छ । सँगसँगै व्यवस्थित एवं योजनाबद्ध र आधुनिक विकासका लागि योजना छनौट प्रणालीको कार्यविधि समेत तर्जुमा गरिएको छ । आगामी आर्थिक वर्षबाट सोही कार्यविधिमा आधारित भएर कार्यक्रम तर्जुमा, आयोजनाको छनौट तथा बजेट विनियोजन गरिने छ ।

९. प्रदेशको विकासमा स्वदेशी तथा विदेशी निजी क्षेत्रको लगानी भित्र्याउन सार्वजनिक निजी सहकारी साझेदारी तथा लगानी प्राधिकरण ऐन, २०७६ बमोजिम आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाउन आयोजना बैंक तयार गरी पहिलो चरणमा सूचीकृत २६ वटा परियोजनाहरूलाई समावेश गरी अगाडि बढाउने तयारीका साथ **प्रदेश लगानी सम्मेलन** गर्ने तयारी भइरहेको छ ।
१०. “स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश” को दीर्घकालिन उद्देश्य सहित यस प्रदेशले प्रथम पञ्चवर्षिय योजना तर्जुमा गरेको छ । आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१ सम्म ५ वर्षको अवधिमा कुल १४ खर्ब ४२ अर्ब रुपैयाँ लगानीको प्रक्षेपण गरिएको छ । कृषि, पर्यटन, उद्योग, पूर्वाधार, मानवीय विकास र समावेशीकरणलाई योजनामा जोड दिई योजना अवधि भित्रमा गरिबीलाई १८ प्रतिशतबाट घटाई ११ प्रतिशतमा पुऱ्याउने लक्ष्य राखिएको छ ।
११. विकास व्यवस्थापनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न पूंजीगत खर्च वृद्धि, भौतिक प्रगति र आर्थिक अनुशासन अपरिहार्य रहन्छ । यसैलाई दृष्टिगत गरी सबै मन्त्रालयहरूको चौमासिक समीक्षा गर्ने प्रणाली बसाईएको छ । चालु आ.व.को विनियोजित बजेटको हालसम्मको पूंजीगत खर्च २५.८७ प्रतिशत रहेको छ ।
१२. संघीय सरकारबाट सञ्चालित आयोजनाहरू रानी-विराटनगर-धरान (कोशी राजमार्ग), कोशी कोरिडोर २२० के.भी. प्रशारण लाईन, सोलु करिडोर विद्युतीय आयोजना तथा मोरङ जिल्लाको बुढीगङ्गा-ग्रामथान ट्रान्समिसन लाईन विस्तार लगायतका आयोजनामा रहेका समस्या समाधान गरी कार्यान्वयनमा सघाउ पुऱ्याइएको छ ।
१३. स्थानीय तहमा वित्त हस्तान्तरणको प्रक्रियालाई व्यवस्थित बनाई स्थानीय आयोजना तथा कार्यक्रम सञ्चालनमा सघाउ पुऱ्याउनुका साथै स्थानीय आयोजना संचालनमा सहजीकरण गरिएको छ ।
१४. निर्वाचन क्षेत्र पूर्वाधार विकास कार्यक्रम र निर्वाचन क्षेत्र विशेष कार्यक्रमका माध्यमबाट ग्रामीण सडक, खानेपानी, सिँचाई, विद्यालय भवन, सामुदायिक भवन, स्वास्थ्य चौकी निर्माण, व्यवसाय प्रवर्द्धन र आय आर्जन जस्ता आम नागरिकसँग जोडिएका विकासका कार्यक्रम संचालनमा सघाउ पुऱ्याईएको छ ।
१५. संविधानमा व्यवस्था भएको प्रदेश लोक सेवा आयोगको स्थापना भई कर्मचारी पदपूर्तिको बाटो खुल्ला भएको छ । यसबाट प्रशासनिक संघीयतालाई बलियो बनाउन मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

१६. प्रदेश योजना आयोग, सार्वजनिक निजी सहकारी साझेदारी तथा लगानी प्राधिकरण बोर्ड, यातायात व्यवस्था निर्देशनालय, उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय र सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालय गठन गरिएकोले प्रदेशको सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र सुशासन प्रवर्द्धन लगायतका प्रादेशिक क्रियाकलाप व्यवस्थित बनाउन मद्दत पुगेको छ ।
१७. सार्वजनिक सेवाको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न ईलाम, विराटनगर र उदयपुरमा यातायात व्यवस्था सेवा विस्तार र धनकुटामा यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय तथा धरानमा पर्यटन कार्यालय स्थापना गरिएको छ ।
१८. प्रदेशको आर्थिक कारोबारलाई थप व्यवस्थित बनाउन झापा, पाँचथर, धनकुटा, उदयपुर र ओखलढुंगामा प्रदेश लेखा ईकाइ कार्यालय संचालनमा ल्याइएको छ ।
१९. प्रदेशको प्रशासनिक पुनःसंरचना गरी प्रादेशिक आवश्यकता अनुसारको प्रशासन निर्माण गर्ने उद्देश्यले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M Survey) गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।
२०. ७२२६ कि.मि. कालोपत्रे सडक निर्माण गर्ने लक्ष्यका साथ प्रादेशिक सडक सञ्जालको १० वर्षे गुरुयोजना "प्रादेशिक सडक गुरुयोजना" सार्वजनिक गरिएको छ । साना सिंचाई, सहरी विकास, पर्यटन विकास लगायतको १० वर्षे गुरुयोजना तर्जुमा कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
२१. समानुपातिक र सन्तुलित ढंगबाट विकासको प्रकृत्यालाई अगाडि बढाउन प्रत्येक प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्रमा १/१ वटा गरी जम्मा ६२ वटा बहुवर्षीय सडक, १२६ वटा मोटररेवल पुल (८ वटा डिजाइन विल्ड समेत), ११४ वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यको सुरुवात गरिएको छ, जसमध्ये २७ कि. मि. सडक कालोपत्रे, १२९ कि. मि. ग्राभेल सडक, १० वटा मोटररेवल पुल र १५ वटा झोलुङ्गे पुल निर्माणको कार्य सम्पन्न भएको छ ।
२२. तराईका हरेक प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्र हरेकमा १/१ वटा र पहाडका हरेक प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्रमा २/२ वटा योजना हुने गरी जम्मा ८७ वटा "मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक" निर्माण कार्यको थालनी गरिएको छ ।
२३. प्रदेश गौरवका आयोजनाको रूपमा ४ लेनको २२.५० कि.मि. विराटचौक-घिनाघाट सडक निर्माण कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
२४. प्रदेश भित्र १०५९ वटा खानेपानी आयोजनाहरू संचालन गरिएकोमा ११० वटा योजना सम्पन्न गरिएका छन् भने क्रमागत तर्फका ९४९ वटा आयोजनाहरू संचालनमा रहेका छन् ।

२५. प्रदेशका खेती योग्य जमिनहरूमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउनका लागि ७६० वटा योजनाहरूको निर्माण कार्यको थालनी गरिएकोमा १२९ वटा योजना सम्पन्न गरिएको छ भने ६३१ वटा योजनाहरू निर्माणाधिन रहेका छन् ।
२६. प्रदेशका विपन्न तथा पिछडिएका जनताका लागि "जनता आवास कार्यक्रम" अन्तर्गत ४६४५ वटा घरहरू निर्माणको थालनी गरिएकोमा १७१ वटा सम्पन्न गरिएका छन् ।
२७. प्राविधिक जनशक्ति विकासका लागि नेपालमै पहिलो प्रदेशस्तरीय प्राविधिक विश्वविद्यालयको रूपमा मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालयको स्थापना गरिएको छ ।
२८. माध्यमिक विद्यालयमा सूचना प्रविधि प्रयोगशाला व्यवस्थापन कार्यक्रमबाट ४०५ वटा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयमा सूचना प्रविधि प्रयोगशाला निर्माण गरिएको छ भने शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोग शुरू भएको छ ।
२९. माध्यमिक विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला व्यवस्थापन कार्यक्रमबाट १३७ वटा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशालाको स्थापना भएको छ ।
३०. विद्यालयमा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्थापन कार्यक्रमबाट १९३ वटा सामुदायिक विद्यालयहरूमा स्वच्छ पिउने पानीको प्रबन्ध गर्न मुहानमा इनटेक बनाउने र शुद्धिकरणका लागि फिल्टर प्लान्ट जडान गरिएको छ ।
३१. आधारभूत विद्यालयमा कम्प्युटर तथा इन्टरनेट जडान कार्यक्रमबाट ६८७ वटा आधारभूत विद्यालयमा सूचना प्रविधिको पहुँच वृद्धि भएको, शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोग हुन शुरू भएको छ ।
३२. ८४ वटा सामुदायिक क्याम्पसमा सूचना प्रविधि प्रयोगशाला स्थापना भएको छ । साथै महेन्द्र मोरङ्ग आदर्श बहुमुखी क्याम्पसलाई ICT ल्याब स्थापना गर्न अनुदान सहायता प्रदान गरिएको छ ।
३३. नागरिकलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन "प्रहरी मेरो साथी" कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षा निकायको फोन नं., इमेल, फ्याक्स, स्थान लगायतका सूचना सहितको स्टिकर बनाई प्रदेश नं. १ का १० लाख भन्दा बढी घरदैलोमा टाँस्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
३४. "म अघि बढ्छु" कार्यक्रम अन्तर्गत सगरमाथा टिन्स क्लब (STC) अभियानलाई तीव्रता दिइएको छ ।
३५. डिजिटल साक्षरता कार्यक्रम र अनलाईन शिक्षाको सुरुवात गरिएको छ ।

३६. २५० जना स्वेदशी तथा विदेशी वैज्ञानिकहरूको सहभागितामा "समृद्धिका लागि एकीकृत जैविक स्रोत" नामक वैज्ञानिक सम्मेलन सम्पन्न गरिएको छ साथै १६ जना युवा वैज्ञानिकहरूलाई नगद पुरस्कारसहित सम्मान तथा प्रोत्साहन गरिएको छ ।
३७. सम्भावित **मिल्क होलिडे** अन्त्य गर्न तथा **पशुपालन व्यवसायलाई थप प्रवर्द्धन** गर्न प्रदेशमा उत्पादित दूधबाट धुलो दूध उत्पादनका लागि विराटनगर दुग्ध वितरण आयोजनाको पाउडर प्लान्ट स्तरोन्नति गरिनुका साथै कामधेनु सहकारीसँगको सहकार्यमा दुग्ध पाउडर प्लान्ट स्थापनाको काम अघि बढाइएको छ ।
३८. इलामको फिक्कलस्थित कन्याम सूर्योदय नगरपालिकामा एक **टि टेस्टिंग एण्ड प्रमोसन सेन्टर** निर्माण कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
३९. सडक सुशासन तथा सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण गर्न लामो दुरीका सवारी चालक तथा यात्रुहरूको लागि सुनसरी जिल्लाको कोशी गाउँपालिका क्षेत्रमा २० विगहा जमिन अधिग्रहण गरी "**कोशी रिफ्रेसमेन्ट सेन्टर**" स्थापना गर्ने उद्देश्यका साथ पहिलो चरणको निर्माण कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
४०. **मुख्यमन्त्री युवा उद्यमशील कार्यक्रम** अन्तर्गत युवाहरूलाई सस्तो व्याजदरमा ऋण उपलब्ध गराई स्वरोजगार सिर्जना गर्ने उद्देश्यले लक्षित कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनको तयारी भइरहेको छ ।
४१. खोज तथा अनुसन्धानमा आधारित योजनाबद्ध आधुनिक तथा दिगो विकासका लागि एक **प्रादेशिक अनुसन्धान केन्द्र** स्थापनाको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
४२. **नेपाल भ्रमण वर्ष २०२०** को प्रदेशमा भव्य शुभारम्भ गरिएको छ । साथै ५१ सदस्यीय प्रदेशस्तरीय पर्यटन प्रवर्द्धन समिति गठन गरिएको छ ।
४३. विश्व किर्तिमानी हिमाल आरोही कामिरीता शेर्पा, राष्ट्रिय गानका रचनाकार प्रदिप कुमार राई (ब्याकुल माइला), विश्व अल्ट्रा धाविका मिरा राईलाई सम्मान गरिएको छ ।
४४. ९० वर्ष माथिका ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मान गरिएको छ ।
४५. आठौँ साफ महिला फुटबल प्रतियोगिताको उपविजेताहरूलाई सम्मान र पुरस्कार वितरण गरिएको छ ।
४६. १३ औँ साग विजेता प्रदेशका खेलाडीहरूलाई सम्मान र पुरस्कार वितरण गर्ने निर्णय गरिएको छ ।

४७. छिन्ताङ्ग घटनाका १६ जना शहिद परिवारलाई प्रति शहिद पाँच लाखका दरले राहत वितरण गरिएको छ ।
४८. वैदेशिक अनुदान सहयोग सम्बन्धी समझदारी पत्रमा नेपालको इतिहासमै पहिलो पटक देशको राजधानी काठमाण्डौं बाहिर मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, विराटनगरमा नेपाल सरकार र स्वीस सरकारबिच हस्ताक्षर भई संघीयता कार्यान्वयनको महत्त्वपूर्ण कडीको रूपमा पहिलो पटक एक अर्ब रुपैयाँ बराबरको वैदेशिक अनुदान सहयोग प्राप्त भएको छ ।
४९. यातायात व्यवस्था कार्यालयमा सेवाग्राहीको सुविधाको लागि Online Service र Electronic Token System को सञ्चालन गरिएको छ ।
५०. सरकारले गरेका कार्यहरू जनता समक्ष पुऱ्याउन, पारदर्शी शासनको अवधारणालाई मूर्तरूप दिन र शासनको जवाफदेहिता बढाउन सञ्चार जगतको महत्त्वपूर्ण भूमिकालाई दृष्टिगत गरी सरकार र सञ्चार क्षेत्रबिच सहकार्य गर्ने परिपाटिको सुरुवात गरिएको छ ।
५१. “जनतासँग मुख्यमन्त्री” कार्यक्रम सुरुवात गरी आम नागरिकका समस्या र गुनासो मुख्यमन्त्री स्वयमले सुन्ने कार्यको थालनी भएको छ ।
५२. प्रदेश भित्र भइरहेका समग्र काम र विकाससँग सम्बन्धित गतिविधिलाई निरन्तर अनुगमन गर्न “मुख्यमन्त्री ड्यासबोर्ड” सफ्टवेयर निर्माण गरी संचालनमा ल्याउने तयारी गरिएको छ ।
५३. कृषि यान्त्रिकरणतर्फ ११६१ जना कृषकहरूले विभिन्न प्रकारका १७४२ वटा कृषि औजार उपकरणहरू प्राप्त गरेका छन् । यसबाट किसानहरूको जमिन तयारी देखि वाली प्रशोधनसम्मका विभिन्न कृषि कर्महरूको उत्पादन लागत घट्ने र समयको बचत समेत भएको छ ।
५४. १४ वटै जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूमा “नागरिक सहायता कक्ष” निर्माण गरिएको छ ।
५५. विद्यालय नर्सिङ्ग कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेशका ७० वटा विद्यालयमा नर्सको व्यवस्था गरी नर्सिङ्ग सेवा प्रदान गरिएको छ ।
५६. २२ वटा स्थानीय तहमा “ज्येष्ठ नागरिक दन्त उपहार कार्यक्रम” सञ्चालनमा रहेको छ ।
५७. प्रदेशलाई सडक बालबालिका मुक्त प्रदेश बनाउने अभियान अन्तर्गत हालसम्म ३१ जना सडक बालबालिकाको उद्धार गरिएको छ ।

५८. सडकापेक्षी मानवहरूको उद्धार तथा व्यवस्थापन कार्य थालनी गरी हालसम्म ५८ जना व्यक्तिलाई उद्धार गरिएको छ ।
५९. एक पालिका एक खेल मैदान निर्माण कार्य शुरु भएको छ । मुख्यमन्त्री फुटबल लिग प्रतियोगिता सम्पन्न गरिएको छ ।
६०. प्रदेशको आन्तरिक सुरक्षा व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन नेपाल प्रहरी तथा सशस्त्र प्रहरी बललाई संस्थागत सहयोगको थालनी गरिएको छ । नेपाल प्रहरीका ४९ वटा भवन निर्माण गरिएको छ भने १७ थान चार पाङ्ग्रे सवारी साधन र २५० थान मोटरसाइकल उपलब्ध गराइएको छ ।
६१. प्रदेशको समग्र सुरक्षा अवस्थाको समीक्षा गरी सुरक्षा रणनीति तय गर्न प्रदेश सुरक्षा समन्वय समितिको नियमित बैठक आयोजना गर्न थालिएको छ ।
६२. अग्रज पत्रकारहरूलाई सम्मान गरिएको छ ।

सम्पादित प्रमुख कार्य र विषयगत प्रगतिहरू

शान्ति सुरक्षा

१. १ नं. प्रदेश प्रहरी हेडक्वाटर र प्रदेश भित्रका ४९ वटा प्रहरी चौकी निर्माण कार्य भैरहेको छ ।
२. पाँचथर जिल्लामा महिला ब्यारेक तथा १४ वटै जिल्लामा महिला प्रहरी ड्रेस चेन्जिङ रुम निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ ।
३. सशस्त्र प्रहरी बलतर्फ झापाको टाघनडुब्बा, भागडुब्बा, घेरावारी, कुञ्जीवारी, पृथ्वीनगर, केचना, मोरङ्गको रंगेली, सोराभाग, दरैया र सुनसरीको अमडुवा, साहेवगञ्ज, कसानगञ्ज, घुस्की गरी १३ वटा बोर्डर आउट पोष्ट (वि.ओ.पि.) भवन निर्माण सम्पन्न गरिएको छ ।
४. प्रदेशको शान्ति सुरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन २५० थान मोटरसाइकल र १७ थान चारप्राङ्ग्रे सवारी साधन सुरक्षा निकायलाई हस्तान्तरण गरिएको छ ।
५. कारागार सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेशका १४ वटै जिल्लाका कारागार कार्यालयहरूको मर्मत सम्भार कार्य गरिएको छ ।
६. शान्ति सुरक्षा र दुर्घटनालाई मध्यनजर गरी सुनसरी, मोरङ, उदयपुर, इलाम, धनकुटा जिल्लाका विभिन्न स्थानमा सि.सि.टि.भि. जडान कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
७. सडक सुशासन कार्यक्रम अन्तर्गत ट्राफिक प्रहरीहरूलाई राडर गन, ब्रेथलाईजर, हिललक, मास्क, फ्लोरिसन ज्याकेट हस्तान्तरण गरिएको छ । प्रदेश ट्राफिक कार्यालयको समन्वय र सहकार्यमा ट्राफिक सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।
८. आम नागरिकहरूलाई सुरक्षाको प्रत्यक्ष अनुभूति दिलाउन झापा जिल्लाबाट नमुना प्रहरी अवधारणा कार्यक्रम प्रारम्भ गरिएको छ ।

विपद् व्यवस्थापन राहत वितरण

१. आ.व. २०७५/०७६ मा प्रदेश सरकारले घोषणा गरेको सुख्खाग्रस्त क्षेत्र (धनकुटा, पाँचथर र तेह्रथुम) मा ४०० भन्दा बढी परिवारका लागि राहत उपलब्ध गराइएको छ ।
२. प्रदेश आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (PEOC) स्थापना र सञ्चालन गरिएको छ ।
३. विपद् सामग्री भण्डारणको लागि उदयपुर, धनकुटा र झापा जिल्लामा गोदामघर निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।

४. प्रदेश गोदाम घरको मर्मत सम्भार एवम् स्थानीय आपातकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्र (LEOC) स्थापना गरी संचालनमा ल्याउन प्रदेश सबै १३७ स्थानीय तहमा नै कम्प्युटर, प्रिन्टर, मोबाइल सेट जस्ता सामग्री हस्तान्तरण गरिएको छ ।
५. आ.व. २०७६/०७७ को वर्षातमा आएको बाढी पहिरोको कारण उदयपुर जिल्लाको ताप्ली र लिम्चुडवुड गाउँपालिकामा सडक सञ्जाल ध्वस्त भई खाद्यान्न आपूर्ति हुन नसकेको र त्यस क्षेत्रमा खाद्यान्न अभाव भई नागरिकहरू भोक भोकै बस्नु परेको अवस्थालाई मध्यनजर गरी संघीय सरकारको हेलिकप्टर सहयोगमा खाद्यान्न सामग्री ढुवानी गरी राहत वितरण गरिएको छ ।
६. विभिन्न जिल्लामा आउन सक्ने विपद् घटनालाई मध्य नजर गरी १४ वटै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई त्रिपाल र केही जिल्लाहरूमा कम्बल लगायतका सामग्री उपलब्ध गराईएको छ ।
७. “मुख्यमन्त्री अत्यावश्यक सेवा केन्द्र” संचालन कार्यक्रम अन्तर्गत १४ वटै जिल्लाका एक एक वटा स्थानीय तहमा दमकल, एम्बुलेन्स, पिकअप भ्यान सहितको सेवा केन्द्र संचालनका लागि कार्यविधि निर्माण र सामग्री खरिदको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
८. जिल्ला आपातकालीन कार्य संचालन केन्द्र (DEOC) सपोर्ट कार्यक्रम अन्तर्गत DEOC स्थापना भएका जिल्लाहरूमा मोटरसाइकल, कम्प्युटर, प्रिन्टर लगायतका सामग्री हस्तान्तरण गरिएको छ ।
९. स्थानीय युवा विपद् व्यवस्थापन समूह परिचालन सम्बन्धी कार्यविधिको मस्यौदा तयार गरिएको छ ।

सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

१. प्रदेश भित्रका तथ्याङ्कलाई व्यवस्थित गर्न तथा डिजिटल प्रदेशको अवधारणालाई साकार तुल्याउन डाटा सेन्टर स्थापनाको लागि प्रक्रिया सुरुवात गरिएको छ ।
२. प्रदेशको विकास निर्माण लगायत विभिन्न गतिविधिहरूको आम जनतामा सूचना प्रवाह गर्न नेपाल टेलिभिजन मार्फत “प्रदेश डायरी” कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।
३. आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय र प्रदेश भित्रका १४ वटै जिल्ला प्रशासन कार्यालयसंग शान्ति सुरक्षा, विकास निर्माण र अन्य विविध विषयमा प्रत्यक्ष सम्वाद गर्न “भिडियो कन्फरेन्स” प्रणाली स्थापना गरी संचालनमा ल्याइएको छ ।
४. प्रदेशस्तरबाटै राजपत्र छपाई कार्यको प्रारम्भ र व्यवस्थापन गरिएको छ ।

५. सूचना प्रविधि पार्क, चलचित्र नगरी र छायांकनस्थलको सम्भाव्यता अध्ययन कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
६. पत्रकार सुरक्षा कोष सम्बन्धी कार्यविधि र प्रादेशिक पत्रकारिता प्रशिक्षण प्रतिष्ठान स्थापनाका लागि नियमावलीको मस्यौदा तयार गरिएको छ ।
७. सुशासन तथा विकासमा सञ्चारकर्मीहरूले पुऱ्याएको योगदानको कदर स्वरूप सञ्चारकर्मीहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कार वितरण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

शिक्षा

विद्यालय शिक्षाको शैक्षिक गुणस्तर सुधार कार्यक्रम

१. छात्रा शौचालय निर्माण कार्यक्रमबाट १३७ वटा विद्यालयमा छात्रा शौचालय निर्माण भएको छ ।
२. विद्यालय भवन निर्माण तथा मर्मत आकस्मिक सहायता कार्यक्रम अन्तर्गत १७२ वटा विद्यालयमा भवन निर्माण भएको र विद्यालयमा रड रोगन, छाना छाउने, घेराबारा निर्माण जस्ता कार्यहरू भई बालबालिका मैत्री विद्यालयको रूपमा सञ्चालन गर्न सहजता भएको छ ।
३. विद्यालय शिक्षाको शैक्षिक गुणस्तर सुधार अभियान सञ्चालन गरी विद्यालयका कम्तीमा ४ वटा कक्षालाई स्मार्ट कक्षा बनाउने उद्देश्य अनुरूप १०० वटा विद्यालयहरू छनोट गरी इ-एजुकेसन सञ्चालनका लागि शिक्षकहरूलाई सूचना प्रविधि सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम दिइएको छ ।
४. माध्यमिक विद्यालयमा विज्ञान स्वयंसेवक शिक्षक व्यवस्थापन गरी २८ जना विज्ञान स्वयंसेवक शिक्षकहरूको माध्यमिक विद्यालयमा व्यवस्थापन भएको छ । जसबाट माध्यमिक तहमा हुने विज्ञान शिक्षकको अभाव न्यूनीकरण गर्न मद्दत पुगेको छ ।
५. प्राविधिक धार सञ्चालित विद्यालयहरूमा प्रयोगशाला सुदृढीकरण कार्यक्रमबाट ८३ वटा प्राविधिक धार सञ्चालित विद्यालयहरूको प्रयोगशालामा सुदृढीकरण भएको छ । यसबाट विद्यार्थीहरूले प्राविधिक विषयका प्रयोगात्मक कार्यहरू सहज रूपमा गर्न सहयोग पुगेको छ ।

उच्च शिक्षा, प्राविधिक शिक्षा तथा विशेष शिक्षा कार्यक्रम

६. प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद्सँग सम्बन्धन प्राप्त ६ वटा प्राविधिक शिक्षालयहरूको सुदृढीकरणका लागि अनुदान सहायता प्रदान गरिएको छ ।

७. विश्वविद्यालयहरूका १८ वटा आंगिक क्याम्पसहरूका लागि सूचना तथा प्रविधि प्रयोगशाला निर्माणमा सहयोग गरिएको छ ।
८. विज्ञान प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत ५ जनालाई विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी शोधपत्र अनुसन्धानमा सहयोग र २८ वटा सामुदायिक विद्यालयमा नमुना विज्ञान प्रयोगशाला स्थापनामा सहयोग गरिएको छ ।
९. अति सीमान्तकृत र सीमान्तकृत समुदायका विशेषगरी छात्राहरूका लागि छात्रवृत्ति सहायता कार्यक्रम अन्तर्गत ८३ जना उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने छात्राहरूका लागि छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ । यसबाट अति सीमान्तकृत र सीमान्तकृत समुदायका विशेषगरी छात्राहरूको उच्च शिक्षामा पहुँच वृद्धि भएको छ ।
१०. उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम अन्तर्गत ७८ जना अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ ।
११. अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरू अध्ययन गर्ने ५ वटा विशेष विद्यालयहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको छ ।
१२. एम. वि. वि. एस. अध्ययन गर्ने विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम अन्तर्गत एम. वि. वि. एस. मा अध्ययन गर्ने ८ जना विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ । जसबाट गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरूको एम. वि. वि. एस. अध्ययनमा पहुँच वृद्धि भएको छ ।
१३. विशेष शिक्षाका ६९ वटा स्रोत कक्षाहरूको व्यवस्थापकीय पक्षहरूको सुधार गरिएको छ ।
१४. प्रदेशस्तरीय आवासीय विद्यालय सञ्चालनका लागि गठित कार्यदलको सुझावको आधारमा आवासीय विद्यालय निर्माणको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।

युवा तथा खेलकुद

१. स्थानीय तहमा खेलमैदान निर्माण तथा स्तरोन्नति कार्यक्रम अन्तर्गत १४ वटै जिल्लाका १३७ वटा स्थानीय तहमा खेलमैदान निर्माण तथा स्तरोन्नतिको कार्य भएको छ ।
२. १४ वटै जिल्लाका सदरमुकाममा रंगशाला निर्माण तथा स्तरोन्नति कार्य सञ्चालन भइरहेको छ ।
३. विभिन्न १२ विधामा प्रदेशस्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता, अपाङ्गता भएका खेलाडीका लागि २ वटा राष्ट्रियस्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता गाइघाट र विराटनगरमा र मुख्यमन्त्री कप प्रदेश लिंग फुटबल प्रतियोगिता धरानमा सम्पन्न भएको छ ।

४. प्रदेशमा साहसिक खेल पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि धरानमा प्याराग्लाइडिङ तथा अरुण र तमोर नदिमा जलक्रिडा सञ्चालनका लागि प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिएको छ ।
५. रात्रीकालीन खेलकुद सञ्चालनका लागि विराटनगरस्थित शहीद रंगशालामा फ्लड लाइट जडान कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायतका लक्षित वर्ग तथा संघ संस्था

१. १२ वटा दिवा सेवा केन्द्रका लागि सञ्चालन अनुदान प्रदान गरिएको छ ।
२. १७ वटा ज्येष्ठ नागरिकका क्षेत्रमा क्रियाशिल संघ संस्थालाई भवन निर्माणका लागि अनुदान प्रदान गरिएको छ ।
३. मोरङको ग्रामथानमा **ज्येष्ठ नागरिक ग्राम** स्थापनाका लागि ११ विगाहा जग्गा खरिद गरी निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
४. बालविवाह अन्त्य गर्ने अभियानका लागि बालिका सम्मेलन आयोजना गरिएको छ । साथै बालविवाह अन्त्यका लागि पाँच वटा स्थानीय तहहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।
५. सन् २०२५ सम्म प्रदेशलाई बालविवाहमुक्त बनाउन प्रादेशिक नारा तय गरी बालविवाह विरुद्ध कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । यसका साथै बालबालिका सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तयारीका लागि समिति गठन भई कार्य प्रारम्भ भएको छ ।
६. विभिन्न जिल्लामा बालबालिकाहरूका साझा सवालमा बालबालिकासँग प्रदेश सरकार अन्तर सम्वाद कार्यक्रमको सञ्चालन भइरहेको छ ।
७. मस्तिष्क पक्षघात शिशु स्याहार केन्द्रका लागि शैक्षिक सहायता प्रदान गरिएको छ ।
८. प्रदेशभित्रका विभिन्न १२ वटा बालगृहहरूको व्यवस्थापन र शैक्षिक सहयोगका लागि अनुदान प्रदान गरिएको छ ।
९. प्रदेश सरकार, स्थानीय तह र करूणा फाउण्डेसनबिचको साझेदारीमा प्रदेश अन्तर्गतका १३७ वटै स्थानीय तहमा अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनःस्थापना कार्यक्रम पुऱ्याउने लक्ष्य सहित पहिलो चरणमा २७ वटा स्थानीय तहमा कार्य सञ्चालन प्रारम्भ भएको छ ।
१०. ११ वटा सुस्त मनस्थिति तथा सुस्तश्रवण स्रोत कक्षाहरूका लागि शैक्षिक सहयोग उपलब्ध गराइएको छ ।
११. झापाको भद्रपुरमा अपाङ्गता पुनःस्थापना गृह सञ्चालन शुरु गरिएको छ ।

१२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनःस्थापनाका लागि सहायक सामग्री उत्पादन र वितरणको व्यवस्थापन मिलाइएको छ ।
१३. ३४ जना जनआन्दोलन तथा अन्य राजनैतिक आन्दोलनका घाइतेहरूका ५२ जना सन्ततिहरूलाई शैक्षिक सहायता प्रदान गरिएको छ ।
१४. बौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको शिक्षा दिक्षाका लागि आवासीय विद्यालय निर्माणको कार्य आरम्भ गरिएको छ ।
१५. प्रदेशस्तरीय पहिलो महिला सम्मेलन आयोजना गरी सम्मेलनद्वारा पारित मार्गदर्शन समेतको आधारमा महिला सम्बन्धी नीति तर्जुमाको कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
१६. हिंसा पीडित महिलाहरूका लागि दीर्घकालीन पुनःस्थापना गृह सञ्चालन गरिएको छ ।
१७. राजवंशी, मधेसी, चमार, मुसहर, दलित, लोपोन्मुख तथा पिछडिएका समुदायका महिलाहरूका लागि परम्परागत सीप संरक्षण सम्बन्धी सीप विकास तालिमका प्रदान गर्न शुरु गरिएको छ ।
१८. २७ वटा स्थानीय तहमा एकल महिला समूह गठन गरी ६७५ जनालाई सीप विकास तालिम प्रदान गरी प्रत्येक समूहमा उद्यमशीलता प्रवर्द्धनका लागि बिउ पूँजी उपलब्ध गराइएको छ ।
१९. १५० जना महिलाहरूलाई होमस्टे सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिएको छ ।
२०. प्रदेशलाई जातीय छुवाछुत मुक्त बनाउन १४ वटै जिल्लामा अभियान शुरु गरिएको छ ।

भाषा, संस्कृति र पुरातत्व संरक्षण

१. पथरी शनिश्चरेमा “**प्रादेशिक महासंग्राहलय**” निर्माणको लागि टोपोग्राफिकल सर्भे र पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको छ ।
२. ललितकला गुरुयोजना निर्माणको लागि कार्यदल गठन भई सुझाव सहित प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ ।
३. पुरातात्विक सम्पदा संरक्षणका लागि गुरुयोजना निर्माण कार्यक्रम अन्तर्गत भोजपुरको हतुवगढी, धरानको विजयपुरगढी, विराटनगरको विराट राजाको दरबार, पाँचथरको हिलिहाङ्ग, झापाको किच्चकवध र उदयपुरको उदयपुरगढीको वृत्त चित्र निर्माण भएको छ ।

४. लेटाड, राजारानीमा बहुधार्मिक, सांस्कृतिक धाम निर्माणका लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको छ ।
५. विराटनगरमा राजनीतिक, औद्योगिक संग्रहालय स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन भई प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ ।
६. भाषाशास्त्री बालकृष्ण पोखरेल भाषा पुरस्कार सहित भाषा, कला, साहित्य क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने १३ जना साहित्यकार/कलाकारहरूलाई नगद सहित सम्मान गरिएको छ ।

श्रम तथा रोजगार

१. सीप विकास तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरी ८८०८ जना सीपयुक्त जनशक्ति तयार गरिएको छ ।
२. प्रथम प्रादेशिक रोजगार मेला सञ्चालन गरिएको छ ।

स्वास्थ्य तथा सरसफाई

१. प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला स्थापना भएको छ ।
२. अस्पताल सेवा सुदृढीकरण कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न कार्य सञ्चालन गरिएका छन् :
  - मेची अंचल अस्पताल सहित सबै जिल्ला अस्पतालहरूको स्तरोन्नतिका लागि भौतिक तथा मानव संसाधनको व्यवस्थापन गरिएको छ ।
  - मंगलबारे अस्पतालको स्तरोन्नति गरी ट्रमा सेन्टर स्थापनाका लागी उपकरण खरिद गरिएको छ । खोटाङ्ग र संखुवासभा अस्पतालमा Maternity Waiting Home स्थापना भएको छ ।
  - ओखलढुङ्गामा Water Plant निर्माण भएको छ ।
  - मेची, इलाम, पाँचथर, धनकुटा, भोजपुर र कटारी अस्पतालमा मेडिकल अभिलेख सेवा सुरुवात भएको छ ।
  - वि. पि. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान र मेची, उदयपुर, पाँचथर, धनकुटा, भोजपुर र खोटाङ्ग अस्पतालमा पाठेघरको मुखको क्यान्सर परिक्षण तथा उपचार सेवा शुरु गरिएको छ ।
  - रंगेली, कटारी र दमक अस्पतालमा ल्याब सेवा स्तरोन्नति तथा प्रदेशका १०० वटा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा ल्याब सेवा सुरुवात, भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सुधारका कार्यहरू गरिएको छ ।

३. आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा तर्फ निम्न कार्यहरू गरिएका छन् :
  - आयुर्वेद व्यवस्थापन सूचना प्रणाली विकास कार्यक्रम अन्तर्गत आयुर्वेद व्यवस्थापन सूचना प्रणाली निर्माण गरी कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
  - १४ जिल्लाका आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र र औषधालयहरूको भौतिक तथा मानव संसाधनको व्यवस्थापन गरिएको छ ।
४. सर्पदंश उपचार केन्द्र स्थापना कार्यक्रम अन्तर्गत याङ्गशिला, उदयपुर र विराटनगरमा सर्पदंश उपचार केन्द्र स्थापना भएको साथै इटहरी र बेलका नगरपालिकालाई सर्पदंश उपचार केन्द्र सञ्चालन तथा स्तरोन्नतिका लागि सहयोग गरिएको छ ।
५. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेशका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूका लागि प्रत्येक जिल्लामा जिल्लास्तरीय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषको स्थापना गरिएको छ ।
६. आपतकालीन स्वास्थ्य तथा महामारी व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत कोशी अस्पताल हातामा प्रादेशिक स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (Provincial Health Emergency Operation Center) स्थापना गरिएको छ । प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा महामारी व्यवस्थापनका लागि द्रुत प्रतिकार्य टोली गठन गरी अभिमुखीकरण समेत गरिएको छ । सबै स्वास्थ्य कार्यालयहरूलाई द्रुत प्रतिकार्य उपकरण (RRT Kit) प्रदान गरिनुका साथै प्रदेशस्तरमा आपतकालीन अवस्थामा स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापनका लागि हब र स्याटलाइट अस्पताल तोक्यो ती अस्पतालहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको छ ।
७. लागु औषध विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी प्रदेशका १४ वटै जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ ।
८. पथरी शनिश्चरे, बराहक्षेत्र र रंगेलीमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिएको छ ।
९. स्वस्थ जीवन प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेशका सबै स्थानीय तहका प्रमुख तथा उपप्रमुखहरूसंग स्वस्थ जीवन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम गरिएको छ । पिउने पानी उत्पादन गर्ने उद्योगहरूद्वारा उत्पादित पानीको शुद्धता परिक्षण गरी गुणस्तर कायम नगरेका उद्योगहरूलाई कानूनी कारबाहीको दायरमा ल्याइएको छ । सार्वजनिक शौचालय सफाई अभियान सञ्चालन गरिएको छ । योग, ध्यान, व्यायाम, खेलकुद जस्ता क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिएका छन् । महिनावारी स्वास्थ्य व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरी मोरङ र इलाम जिल्लाका ४१० विद्यालयका लैङ्गिक फोकल शिक्षकलाई महिनावारी स्वास्थ्य व्यवस्थापन विषयक तालिम प्रदान गरिएको छ ।

अस्वस्थकर खाद्यवस्तु (Junk Food) को प्रयोगलाई निरुत्साहन गर्न विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । सुर्तीजन्य पदार्थ नियन्त्रण तथा नियमन सम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाको पूर्ण परिपालनाका लागि अभियान सञ्चालन भइरहेको छ । सिंधिया नदी सरसफाइ अभियान सञ्चालन भइरहेको छ ।

१०. खोटाङ्ग, ओखलढुङ्गा, पाँचथर, संखुवासभा तथा भोजपुर जिल्लामा एकीकृत स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन भएको छ । ती स्वास्थ्य शिविरबाट तीन हजार भन्दा बढी जनता प्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित भएका छन् ।
११. साझेदार संस्थाहरू समेतको सहकार्यमा विद्यालय आँखा परीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ ।
१२. हाड-जोर्नी सम्बन्धी समस्या भएका भोजपुर र पाँचथर जिल्लाका ग्रामीण भेगका ७६४ जनालाई सेवा प्रदान गरिएको छ ।

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी

१. उपभोक्ताहरूलाई गुणस्तरीय मासु उपलब्ध गराउन तथा पशुपन्क्षीको व्यवस्थित बजारिकरणका लागि विभिन्न स्थानहरूमा पशु बधशाला, पशु हाट बजार तथा खसी बोका संकलन केन्द्रहरूको निर्माण कार्य अघि बढाइएको छ ।
२. बंगुर तथा बाखालाई गुणस्तरीय दाना आपूर्तिका लागि बंगुर र बाखाको १/१ वटा दाना उद्योग स्थापना गरिएको छ ।
३. दुग्ध तथा दुग्ध पदार्थ ढुवानीका लागि ५ वटा डेरी उद्योगहरू लाई मिलक ट्याङ्कर तथा २ वटा उद्योगलाई रेफ्रिजेरेटर भ्यान खरिदमा अनुदान उपलब्ध गराईएको छ ।
४. मासु ढुवानीको लागि २ वटा रेफ्रिजेरेसन सवारी साधन खरिदमा प्रदेश सरकारबाट ९२ लाख रुपैया अनुदान उपलब्ध गराईएको छ । त्यसैगरी स्वस्थ मासु विक्री वितरण व्यवस्थापनका लागि ४ वटा मिटमार्ट स्थापनाका लागि १ करोड १८ लाख ७४ हजार अनुदान उपलब्ध गराईएको छ ।
५. प्रदेश सरकारको तर्फबाट १ करोड ९७ लाख सहयोगमा २० वटा साना डेरी प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरिएबाट ६०१८ संख्यामा किसानहरू लाभान्वित भएका छन् ।
६. २५ वटा संरक्षित कृषि संरचना Protected Horticulture Structures निर्माणका लागि अनुदान उपलब्ध गराइएको छ । उक्त संरचनाहरूमा व्यवसायिक रूपमा बेमौसमी तरकारी उत्पादन सुरुवात गरिएको छ ।

७. माटोको अवस्था विश्लेषणका लागि स्थानीयस्तरमा नै माटो जाँच सेवा उपलब्ध गराउन तथा माटो परिक्षण सम्बन्धी विषयमा दक्ष कृषि प्राविधिक उत्पादन गर्न प्रदेश सरकारको आर्थिक सहयोगमा ६ वटा सामुदायिक विद्यालयमा माटो परिक्षण मिनील्याव स्थापना गरिएको छ । माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशाला झुम्का र सुरुङ्गा दुवै प्रयोगशालामा मोबाईल माटो परिक्षण भ्यानको व्यवस्था गरि स्थानीयस्तरमा नै स्थलगत रूपमा माटो परीक्षण शिविर संचालनको व्यवस्था मिलाईएको छ ।
८. कृषि प्रसारको शशक्त माध्यमको रूपमा रहेको कृषक पाठशाला कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न जिल्लामा २६ वटा कृषक पाठशाला संचालन भई ६५० जना किसानहरू लाभान्वित भएका छन् । यसबाट रासायनिक विषादीको प्रयोग न्यूनिकरण हुने तथा स्वच्छ र स्वस्थ ताजा तरकारी लगायत अन्य कृषिजन्य उत्पादनमा टेवा पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।
९. साना सिँचाई विशेष कार्यक्रम तर्फ ६०८ वटा आयोजनाहरूमा अनुदान प्रवाह भई २५८४ हेक्टर क्षेत्रफलमा थप सिँचाई सुविधा उपलब्ध भएको छ । यस कार्यक्रमबाट जम्मा ७२९६ कृषक घरधुरी प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन् ।
१०. चैते धान विशेष सहयोग कार्यक्रम संचालनबाट ९३२ हेक्टरमा चैते धान खेती विस्तार भै ४६०२ मे. टन धान उत्पादन भएको छ ।
११. बगर खेती तर्फ १७६ हेक्टरमा बगर खेती भई २९०३ मे. टन तरबुजा काँक्रा आदी उत्पादन भएको र जसबाट कृषकहरूले ८ करोड ७० लाख बराबरको आमदानी गरेका छन् ।
१२. हाईब्रिड मकै खेती विस्तार कार्यक्रमबाट हिउँदको समयमा बाँझो रहने करिब ६९१ हेक्टर जग्गामा हिउँदे मकैको विस्तार गरी ३१०९ मे.टन मकै उत्पादन भएको छ । यसबाट ७४५ किसानहरू प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन् ।
१३. पहाडी जिल्लामा समुदायस्तरमा आलु बिउ भण्डारणका लागि १५ वटा रस्टिक स्टोर निर्माणबाट २१० मे. टन आलुको बीउ भण्डारण गर्न सकिने पूर्वाधार तयार गरिएको छ ।
१४. पशु नस्ल सुधार तर्फ गाईमा १२२७६०, भैंसीमा ९७८६, बाख्रामा १०२२ संख्यामा कृत्रिम गर्भाधान सम्पन्न भएको छ ।
१५. राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त पशुरोग नियन्त्रण तथा भ्याक्सिनेशन कार्यक्रम अन्तर्गत पिपिआर १०९१२००, खोरेत ५२००००, एचएसविक्यू ९००००, स्वाईन फिभर १७८०१५ र

रानीखेत २१०००० गरी कुल २०८९२१५ भ्याक्सिनेशन गरी पशुपन्क्षीको स्वास्थ्य व्यवस्थापन गरिएको छ ।

१६. आ.ब. २०७५/७६ मा विभिन्न वाली तथा पशुजन्य उपजको ब्यवसायिक उत्पादन, बजारिकरण, मूल्य श्रृंखला अभिवृद्धि, कृषि यान्त्रिकिकरण, कृषि तथा पशुहाट बजार निर्माण आदि क्षेत्रमा अनुदान उपलब्ध गराइएको छ । यसबाट परम्परागत कृषिलाई ब्यवसायिकरण उन्मुख तुल्याउन मद्दत पुगेको छ ।
१७. संघीय सरकारको शर्त अनुदानबाट प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना ब्लक र पकेट विकास कार्यक्रमबाट प्रदेशभरी विभिन्न वालीहरू तथा मत्स्यका पुराना ९० वटा र नयाँ २१३ वटा गरी ३०३ वटा पकेटहरू तथा २७ वटा पुराना र नयाँ ११२ वटा गरी कुल १३९ वटा ब्लकहरू संचालनमा रहेका छन् । यसबाट प्रदेशको कृषि आधुनिकीकरण र ब्यवसायिकरणमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुगेको छ ।
१८. प्राङ्गारीक उत्पादन मार्फत स्वस्थ्य वाली वस्तु उत्पादन हुनुका साथै मानव स्वस्थ्यमा विषादी प्रयोगको प्रभाव कम गर्न मध्यपहाडी प्राङ्गारीक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रमका लागि उदयपुर, भोजपुर, खोटाङ्ग र ओखलढुङ्गा जिल्लामा प्रदेश सरकारबाट र झापा, ईलाम, पाँचथर र धनकुटामा संघीय सरकारको शर्त अनुदानबाट प्राङ्गारीक खेती अभियान कार्यक्रम संचालनको लागि स्थानीय तह छनौटको काम अघि बढाइएको छ ।
१९. ताजा कृषि उपज भण्डारणमा सहजता हुने गरी ३ वटा शीत भण्डार/कोल्ड स्टोर घर निर्माणका लागि संझौता गरी काम अघि बढाइएको छ ।
२०. ९ वटा साना चिया प्रशोधन केन्द्रहरूका लागि अनुदान उपलब्ध गराई चिया प्रशोधन पूर्वाधार निर्माण भएका छन् ।
२१. पशुपालनका लागि गुणस्तरिय साईलेज उत्पादन मार्फत दुग्ध उत्पादनको लागतमा कमी तथा दूध उत्पादन वृद्धि गर्न पशुपालन तथा दुग्ध उत्पादन संघ झापाको साझेदारीमा वेल साईलेज उत्पादन कार्यक्रम संचालन तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
२२. दूध उत्पादन वृद्धिका लागि तराईका जिल्लाहरूमा हुलाकी राजमार्ग लक्षित दुग्ध उत्पादन कार्यक्रम संचालनमा ल्याई आ.ब. २०७५/७६ मा ५ वटा सहकारी तथा संस्थाहरू मार्फत दैनिक करिब ८००० लिटर दैनिक दूध संकलन गरी दुग्ध उत्पादन र बजारीकरण प्रवर्द्धन गरिएको छ ।
२३. हुलाकी मार्ग तथा मुख्य राजमार्ग लक्षित गरी तरकारी उत्पादन, कृषि उपज संकलन केन्द्र र कृषि बजार निर्माण कार्यहरू अघि बढाइएको छ ।

२४. विभिन्न प्रकारका फलफूलको उत्पादन र उत्पाकत्व वृद्धिका लागि कागती मिसन, व्यवसायिक फलफूल खेती, किवी खेती, सुन्तला बगैचा सुदृढीकरण कार्यक्रम र खेर गएका जग्गामा फलफूल खेती कार्यक्रम संचालनमा ल्याईएको छ ।
२५. खाद्यान्न उत्पादनमा बिउको महत्वपूर्ण भूमिकालाई मध्यनजर गरी बिउ विजन आत्मनिर्भर कार्यक्रम, बिउ प्रशोधन केन्द्र स्थापना तथा बिउ विजन उत्पादन, प्रशोधन, अनुदान र सघन वाली विकास कार्यक्रमहरू संचालनमा ल्याई खाद्यान्न बिउ तथा खाद्यान्न उत्पादन कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण

१. ४५ वटा सामुदायिक वन, ४ वटा साझेदारी वन र २ वटा चक्ला वनमा वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापनको कार्य गरिएको छ ।
२. १,२२,९६,०९६ घन फिट काठ, ३,५७८ चट्टा दाउरा, १८,६५,७२५ के.जी. गैरकाष्ठ वन पैदावार तथा जडीबुटी एवं १,८९,८३८ के.जी. खोटो उत्पादन भएको छ ।
३. काष्ठ तथा गैरकाष्ठ प्रजातिका ३५ लाख विरुवा उत्पादन र वितरण गरिएको छ ।
४. १७६ हेक्टर क्षेत्रफलमा वृक्षारोपण गरिएको छ ।
५. वन क्षेत्रबाट ८,०७९ जनाको लागि वर्षभरि रोजगारीको अवसर श्रृजना भएको छ ।
६. ६,४९२ वटा उद्योग र ३,४६५ वटा वाणिज्य फर्म दर्ता कायम रहेको छ । जसबाट ८,००७ जना उद्यमीहरू सिर्जना भएका छन् ।
७. २८० स्थानका धार्मिक, साँस्कृतिक एवम् पर्यटकीय महत्वका क्षेत्रमा विभिन्न प्रकारका पर्यटकीय पूर्वाधार विकासमा सहयोग गरिएको छ ।
८. १० वटा सामुदायिक होमस्टेलाई स्तरोन्नतिको लागि सहयोग गरिएको छ ।
९. ४ स्थानमा क्याम्प साइट निर्माण गरिएको छ ।
१०. १ स्थानमा मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनको लागि छेकबार, पूर्वाधार विकास गरिएको छ ।
११. १० वटा पर्यटन क्षेत्रको गुरुर्योजना/डिपिआर निर्माण, ३४ वटा विस्तृत अध्ययन/सम्भाव्यता अध्ययन, ३ वटा वृत्तचित्र निर्माण एवं ३ वटा पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धी सफ्टवेयर निर्माण गरिएको छ ।

१२. सामाजिक क्षेत्रमा उल्लेखनिय योगदान दिने र सामाजिक सञ्जालका प्रख्यात १०० व्लगरहरूलाई प्रदेश नं. १ को पर्यटकीय गन्तव्यस्थल कोशी टप्पुबाट इलामको सन्दकपुरसम्म पर्यटकीय भ्रमण गराई “यात्रा पूर्वको” कार्यक्रम संचालन भएको छ ।
१३. विज्ञान प्रविधि प्रवर्द्धन गर्नका लागि प्रदेशका २८ वटा सामुदायिक विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्नको लागि सहयोग गरिएको छ ।
१४. पर्यटन भ्रमण वर्षलाई सफल पार्न र प्रदेश १ को पर्यटनलाई राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रचार प्रसार प्रवर्द्धन गर्न देहायका कीर्तिमानी आरोही, कलाकारहरूलाई पर्यटन सद्भावना दूत तोकिएको छ:
- विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा २४ पटक सफल आरोहण गर्नु भएका सोलुखुम्बु जिल्ला खुम्बु-पासाङल्हामु गाउँपालिका वडा नं. ५ निवासी श्री कामीरिता शेर्पा;
  - Mrs Asia Universe, २०१७ लगायत विभिन्न सौन्दर्य प्रतियोगिताहरूमा प्रथम उपाधि प्राप्त गर्नु भएका सुनसरी जिल्ला धरान उपमहानगरपालिका निवासी श्री पिड्की राजगरिया;
  - विश्वका ८,००० मिटर भन्दा माथि उचाईका १४ वटै हिमालहरूको सफल आरोहण गर्नु भएका संखुवासभा जिल्ला मकालु गाउँपालिका वडा नं. १ निवासी श्री मिड्मा शेर्पा;
  - नेपाली कलाकारिताको क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान गर्नु भएका मोरङ जिल्ला विराटनगर महानगरपालिका वडा नं. ७ निवासी श्री दीपाश्री निरौला;
  - साहसिक खेल अल्ट्रा म्याराथुन विधाको माध्यमबाट विश्वमा ख्याति प्राप्त गर्नु भएका भोजपुर जिल्ला पौवादुङ्मा गाउँपालिका वडा नं. ५ निवासी श्री मिरा राई;
  - विश्वका ८,००० मिटर भन्दा माथि उचाईका १४ वटै हिमालहरूको सफल आरोहण गर्नु भएका संखुवासभा जिल्ला मकालु गाउँपालिका वडा नं. १ निवासी श्री सानु शेर्पा;
  - विश्वका ८,००० मिटर भन्दा माथि उचाईका १४ वटै हिमालहरूको सफल आरोहण गर्नु भएका ताप्लेजुङ जिल्ला फक्ताङ्लुङ गाउँपालिका वडा नं. ६ निवासी श्री मिड्मा ग्याबु शेर्पा;
  - विश्वका ८,००० मिटर भन्दा माथि उचाईका १४ वटै हिमालहरूको सफल आरोहण गर्नु भएका संखुवासभा जिल्ला मकालु गाउँपालिका वडा नं. १ निवासी श्री छाङ्दावा शेर्पा;
  - नेपालकै सवैभन्दा अग्लो व्यक्ति (७ फिट ३ इन्च) को रूपमा चिनिनु भएका सुनसरी जिल्ला इटहरी उपमहानगरपालिका वडा नं. ५ निवासी श्री राजन अधिकारी ।

सडक तथा यातायात व्यवस्था

१. प्रादेशिक विशेष सडक आयोजना अन्तर्गत ५ वटा महत्वपूर्ण सडक योजनाहरू छनौट गरी २ वटा सडकको निर्माण कार्यको लागि सम्झौताको चरण रहेको र ३ वटा योजनाको विस्तृत अध्ययनको कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
२. प्रदेशका ३ वटा सडक (धरान, इटहरी, दमक) मा सडक सौन्दर्यीकरण कार्यका लागि सडक छनौट गरी अध्ययनको कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
३. सुनसरी र मोरङ जिल्लाको २५ कि.मि. सडकमा सडक सुशासन सम्बन्धी कार्य गर्नका लागि डि.पि.आर. (DPR) तयार गरिएको छ ।
४. धरान-मुलघाट सुरुङ्ग मार्ग निर्माणको लागि प्रारम्भिक अध्ययनको लागि सम्झौता सम्पन्न गरिएको छ ।
५. जल यातायात सम्भाव्यताको अध्ययनको लागि चतरा-दोलालघाट, चतरा-लेगुवा-तुम्लिङ्गटार लगायतका सम्भाव्य क्षेत्रमा विस्तृत अध्ययन हुने गरी कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
६. यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरूबाट सेवा प्रदान गरिने सेवाहरू (सवारी दर्ता, नविकरण, नामसारी, रुट इजाजत र सवारी चालक अनुमति पत्र दिने) प्रभावकारी रूपमा अभिवृद्धि गर्न ईलाम, विराटनगर र उदयपुरमा रहेको यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरूमा सेवा विस्तार र धनकुटामा थप १ वटा यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय स्थापना गरी सेवा सुरु गरिएको छ ।

सिंचाई, जलश्रोत तथा जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन

१. विगत २ वर्षमा साना र मध्यम गरी १२९ वटा सिंचाइ आयोजनाहरू सम्पन्न गरिएको छ ।
२. जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण गरी बस्ती तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको सुरक्षा गर्नका लागि प्रदेशका ठूला नदिनालाहरूमा १९८ कि.मि. तटबन्ध निर्माण कार्य थालनी गरिएको छ ।
३. वैकल्पिक उर्जा (सौर्य, वायु, माइक्रो हाइड्रो, वायोग्याँस) प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न संस्थाहरूको साझेदारी तथा वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रको प्राविधिक सहयोगमा सो सम्बन्धी प्रोफाइल तयार गरी कार्य अघि बढाइएको छ ।
४. वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धनको लागि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय तथा भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय लगायतका विभिन्न ठाउँमा गरी १०० कि.वा. क्षमताको सौर्य विद्युतिकरण निर्माण कार्यको लागि ठेक्का सम्झौता सम्पन्न गरिएको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

1. स्वस्थ जीवनका लागि सुरक्षित पिउने पानी उपलब्ध गराउने उद्देश्य अनुरूप विभिन्न खानेपानी योजनाहरू संचालन गर्दा खानेपानी सुरक्षा योजना सम्बन्धी कार्यलाई आवद्ध गरी साथ साथै अगाडि बढाइएको छ ।

आवास, भवन तथा शहरी विकास

1. एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम अन्तर्गत ऐतिहासिक तथा महत्वपूर्ण छिन्ताङ्ग, सुखानी लगायत ६ स्थानमा कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयारीको कार्य भैरहेको छ ।
2. स्मार्ट सिटी निर्माणको लागि प्रदेश भित्रका ५ स्थान सन्दकपुर, राजारानी, पान्धारे, घुन्सा, रुम्जाटार छनौट गरी ५ ठाउँमा निर्माणको लागि विस्तृत अध्ययन भइरहेको छ ।

अभिमूखिकरण, अन्तरक्रिया तथा कार्यक्रमहरू

1. “सुरक्षित यात्राका लागि सडक सुशासन कार्यक्रम” अन्तर्गत सडक दुर्घटना न्यूनीकरणको लागि नियमनकारी निकायहरू र विभिन्न सरोकारवालाहरू समेतको सहभागितामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ । यस सम्बन्धमा सुझाव दिन कार्यदल गठन भई प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ ।
2. १४ वटै जिल्ला कारागार कार्यालयहरूमा मानव अधिकारका सिद्धान्त तथा मूल्य मान्यता सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।
3. सात वटै प्रदेशका कानून मन्त्री, मुख्य न्यायाधिवक्ता तथा कानून सचिवहरूको सहभागितामा प्रदेश सञ्चालन, कानून निर्माण, सुरक्षा र अन्तर सहयोग आदान प्रदान सम्बन्धी कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।
4. प्रदेशस्तरीय सुरक्षा र कानून तर्जुमा सम्बन्धी गोष्ठी सञ्चालन गरिएको छ ।
5. १३७ स्थानीय तहमा स्थानीय विपद् सचेतना तथा अभिमूखीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।
6. प्रदेश अन्तर्गतका निकाय र स्थानीय तहका सूचना अधिकारीहरूको लागि सूचनाको हक सम्बन्धी विषयमा तालिम प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ ।
7. सञ्चारकर्मीलाई तालिम, प्रशिक्षण र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।

अनुसूची-१

प्रदेश भित्र स्थापना भएका कार्यालय तथा निकायहरू

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय		मातहत निकाय
१	प्रदेश सभा सचिवालय, विराटनगर		
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय, विराटनगर		
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, विराटनगर	१	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, विराटनगर
४	उद्योग,पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, विराटनगर	१	वन निर्देशनालय, धरान
		२	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय, विराटनगर
		३	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहरा, सुनसरी
		४	डिभिजन वन कार्यालय, तेह्रथुम
		५	डिभिजन वन कार्यालय, भोजपुर
		६	डिभिजन वन कार्यालय, धनकुटा
		७	डिभिजन वन कार्यालय, ओखलढुंगा
		८	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुङ
		९	डिभिजन वन कार्यालय, सोलुखुम्बू
		१०	डिभिजन वन कार्यालय, झापा
		११	डिभिजन वन कार्यालय, खोटाङ
		१२	डिभिजन वन कार्यालय, इलाम
		१३	डिभिजन वन कार्यालय, सुनसरी
		१४	डिभिजन वन कार्यालय, मोरङ
		१५	डिभिजन वन कार्यालय, पाँचथर
		१६	डिभिजन वन कार्यालय, संखुवासभा
		१७	डिभिजन वन कार्यालय, त्रिवेणि (उदयपुर)
१८	डिभिजन वन कार्यालय, उदयपुर (उदयपुर)		
१९	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, ताप्लेजुङ		

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय	मातहत निकाय
		२० घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, पाँचथर
		२१ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, झापा
		२२ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, इलाम
		२३ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, संखुवासभा
		२४ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, भोजपुर
		२५ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, तेह्रथुम
		२६ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, धनकुटा
		२७ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, सुनसरी
		२८ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, मोरङ
		२९ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, सोलुखुम्बु
		३० घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, ओखलढुंगा
		३१ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, खोटाङ
		३२ घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, उदयपुर
		३३ जलाधार कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, विराटनगर
		३४ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, ओखलढुंगा
		३५ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, धनकुटा
		३६ पर्यटन कार्यालय, काकडभिट्टा
		३७ पर्यटन कार्यालय, धरान
		३८ पर्यटन विकास आयोजना, विराटनगर
		५
२४ कृषि ज्ञान केन्द्र, इलाम		
२५ कृषि ज्ञान केन्द्र, झापा		
२६ कृषि ज्ञान केन्द्र, सुनसरी		
२७ कृषि ज्ञान केन्द्र, धनकुटा		
२८ कृषि ज्ञान केन्द्र, भोजपुर		

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय	मातहत निकाय
		२९ कृषि ज्ञान केन्द्र, संखुवासभा
		३० कृषि ज्ञान केन्द्र, सोलुखुम्बू
		३१ कृषि ज्ञान केन्द्र, ओखलुङ्गा
		३२ कृषि ज्ञान केन्द्र, खोटाङ
		३३ कृषि ज्ञान केन्द्र, उदयपुर
		३४ कृषि विकास निर्देशनालय, विराटनगर
		३५ कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र, सुनसरी, झुम्का
		३६ पशु सेवा तालिम केन्द्र, सुनसरी, दुहबी
		३७ पशुपंक्षी तथा मतस्य विकास निर्देशनालय, विराटनगर
		३८ बागवानी केन्द्र, सोलुखुम्बू, फाप्लू
		३९ बागवानी केन्द्र, इलाम, जौवारी
		४० बाली संरक्षण प्रयोगशाला, विराटनगर
		४१ वीउ विजन प्रयोगशाला, सुनसरी, झुम्का
		१ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, पाँचथर
		२ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, झापा
		३ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, मोरङ
		४ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, सुनसरी
		५ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, धनकुटा
		६ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, संखुवासभा
		७ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, ओखलुङ्गा
		८ भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, उदयपुर
		९ माटो तथा मल परिक्षण प्रयोगशाला, सुनसरी, झुम्का
		१० माटो तथा मल परिक्षण प्रयोगशाला, झापा, सुरुङ्गा
		११ रेशम प्रशोधन केन्द्र, सुनसरी, इटहरी
		१२ रेशम विकास कार्यक्रम, धनकुटा

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय		मातहत निकाय
		१३	सहकारी प्रशिक्षालय, सुनसरी
६	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, विराटनगर		
७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, विराटनगर	१	कन्काई सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालय, झापा
		२	कोशी रिफ्रेस्मेन्ट सेन्टर परियोजना कार्यालय, सुनसरी
		३	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, पाँचथर
		४	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, ओखलढुंगा
		५	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, सुनसरी
		६	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, झापा
		७	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, धनकुटा
		८	चन्द्रामोहना सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालय, सुनसरी
		९	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, भोजपुर
		१०	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, धनकुटा
		११	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, इलाम
		१२	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, खोटाङ
		१३	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, ओखलढुंगा
		१४	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, पाँचथर
		१५	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, संखुवासभा
		१६	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, ताप्लेजुङ
		१७	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, तेह्रथुम
		१८	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, उदयपुर
		१९	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, सुनसरी
		२०	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, मोरङ
२१	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, झापा		
२२	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, सोलुखुम्बू		
२३	पूर्वाधार विकास कार्यालय, पाँचथर		

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय		मातहत निकाय		
		२४	पूर्वाधार विकास कार्यालय, झापा		
		२५	पूर्वाधार विकास कार्यालय, संखुवासभा		
		२६	पूर्वाधार विकास कार्यालय, भोजपुर		
		२७	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मोरङ		
		२८	पूर्वाधार विकास कार्यालय, ओखलढुंगा		
		२९	पूर्वाधार विकास कार्यालय, उदयपुर		
		३०	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय, सुनसरी, इटहरी		
		३१	यातायात व्यवस्था कार्यालय, झापा		
		३२	यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी, सुनसरी		
		३३	यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी चालक अनुमति पत्र, सुनसरी, इटहरी		
		३४	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, इलाम		
		३५	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, विराटनगर		
		३६	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, उदयपुर, गाईघाट		
		३७	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, धनकुटा		
		३८	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, मोरङ		
		३९	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, इलाम		
		४०	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय, ओखलढुंगा		
		४१	सडक डिभिजन , ईलाम		
		८	सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	१	स्वास्थ्य कार्यालय, सुनसरी
				२	स्वास्थ्य कार्यालय, इलाम
३	स्वास्थ्य कार्यालय, झापा				
४	स्वास्थ्य कार्यालय, मोरङ				
५	स्वास्थ्य कार्यालय, तेह्रथुम				
६	स्वास्थ्य कार्यालय, सोलुखुम्बू				
७	स्वास्थ्य कार्यालय, धनकुटा				

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय	मातहत निकाय
		८ स्वास्थ्य कार्यालय, उदयपुर
		९ स्वास्थ्य कार्यालय, पाँचथर
		१० स्वास्थ्य कार्यालय, संखुवासभा
		११ स्वास्थ्य कार्यालय, ओखलढुंगा
		१२ स्वास्थ्य कार्यालय, खोटाङ
		१३ स्वास्थ्य कार्यालय, भोजपुर
		१४ स्वास्थ्य कार्यालय, ताप्लेजुङ
		१५ स्वास्थ्य निर्देशनालय, धनकुटा
		१६ शिक्षा विकास निर्देशनालय, धनकुटा
		१७ शिक्षा तालिम केन्द्र, सुनसरी
		१८ प्रदेश संग्राहलय, धनकुटा
		१९ प्रदेश स्वास्थ्य आपुर्ती व्यवस्थापन केन्द्र, मोरङ
		२० प्रदेश स्वास्थ्य आपुर्ती व्यवस्थापन केन्द्र, मोरङ
		२१ स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, धनकुटा
		२२ जिल्ला अस्पताल, तेह्रथुम
		२३ जिल्ला अस्पताल, ताप्लेजुङ
		२४ जिल्ला अस्पताल, भोजपुर
		२५ जिल्ला अस्पताल, पाँचथर
		२६ जिल्ला अस्पताल, उदयपुर
		२७ जिल्ला अस्पताल, सुनसरी
		२८ जिल्ला अस्पताल, सोलुखुम्बू
		२९ जिल्ला अस्पताल, धनकुटा
		३० जिल्ला अस्पताल, खोटाङ
		३१ जिल्ला अस्पताल, इलाम
		३२ जिल्ला अस्पताल, रंगेली

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

सि.नं.	मन्त्रालयस्तरका निकाय	मातहत निकाय
		३३ जिल्ला अस्पताल, ओखलढुंगा
		३४ जिल्ला अस्पताल, संखुवासभा
		३५ कोशी अञ्चल आयुर्वेद औषधालय, धनकुटा
		३६ मेची अञ्चल आयुर्वेद औषधालय, इलाम
		३७ सगरमाथा अञ्चल आयुर्वेद औषधालय, उदयपुर
		३८ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ओखलढुंगा
		३९ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, खोटाङ
		४० जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, झापा
		४१ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ताप्लेजुङ
		४२ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, तेह्रथुम
		४३ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, पाँचथर
		४४ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, भोजपुर
		४५ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मोरङ
		४६ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, संखुवासभा
		४७ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, सुनसरी
		४८ जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, सोलुखुम्बू
		४९ मेची अञ्चल अस्पताल, झापा
९	प्रदेश लोक सेवा आयोग	
१०	प्रदेश योजना आयोग	
११	सार्वजनिक निजी सहकारी साझेदारी तथा लगानी प्राधिकरण बोर्ड	

अनुसूची-२

कानून तर्जुमाको अवस्था

सि.नं.	विवरण	आ.ब. २०७४/०७५	आ.ब. २०७५/०७६	आ.ब. २०७६/०७७	कुल जम्मा
१	मन्त्रपरिषदबाट अवधारणामा सैद्धान्तिक स्वीकृति भई निर्माणाधीन विधेयक	३७	१८	२	५७
२	प्रदेश सभामा दर्ता भएका विधेयक	२०	१७	६	४३
३	प्रदेश सभाबाट पारित भई प्रदेश प्रमुखबाट प्रमाणीकरण भएका ऐन	१३	१६	१०	३९
४	स्वीकृत भएका नियमावली	४	५	४	१३
५	स्वीकृत भएका निर्देशिका	३	५	२	१०
६	स्वीकृत भएका कार्यविधि	४	५७	१०	७१
७	स्वीकृत भएका मापदण्ड	०	१	०	१
८	स्वीकृत भएका गठन आदेश	०	१	०	१

नोट: ४४ वटा कार्यविधि खारेज भई हाल २७ वटा कार्यविधि मात्र कार्यान्वयनमा रहेका छन् ।

अनुसूचि-३

हालसम्म निर्माण भएका कानूनहरूको विवरण

प्रदेश प्रमुखबाट प्रमाणीकरण भएका ऐनको विवरण

क्र.सं.	ऐन
१	प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४,
२	प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७४
३	प्रदेश सभाको पदाधिकारी तथा सदस्यको पारिश्रमिक र सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५
४	गाउँ सभा र नगर सभा संचालन (कार्यविधि) ऐन, २०७४
५	सार्वजनिक लिखत प्रमाणिकरण (कार्यविधि) ऐन, २०७५
६	प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५
७	जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यविधि) ऐन, २०७५
८	मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन, २०७५
९	प्रदेश नं. १ आकस्मिक कोष संचालनऐन, २०७५
१०	मुख्यमन्त्री र मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५
११	जिल्ला सभा र जिल्ला समन्वय समितिका सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५
१२	गाउँ तथा नगर सभाका सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५
१३	प्रदेश भवन ऐन, २०७५
१४	प्रदेश विद्युत ऐन, २०७५
१५	प्रदेश सिंचाई ऐन, २०७५
१६	प्रदेश खेलकुद ऐन, २०७५
१७	प्रदेश घरेलु हिंसा सम्बन्धी ऐन, २०७५
१८	अन्तर प्रदेश बासिन्दाको समान सुरक्षा, व्यवहार र सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५
१९	प्रदेश रेडियो, एफ.एम. र टेलिभिजन प्रसारण सम्बन्धी ऐन, २०७५
२०	जिल्ला सभा ऐन, २०७५
२१	आर्थिक ऐन, २०७५
२२	प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७५
२३	प्रदेश नं १ प्रदेश कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन २०७५
२४	प्रदेश सहकारी ऐन, २०७५
२५	प्रदेश नं १ प्रदेश वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७५
२६	प्रदेश सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०७५
२७	विपद् व्यवस्थापन ऐन, २०७५,
२८	प्रदेश सभा सचिवालय ऐन, २०७६
२९	सामाजिक विकास संस्था ऐन, २०७५
३०	मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालय ऐन, २०७५
३१	पर्यटन विकास ऐन, २०७६
३२	प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

क्र.सं.	ऐन
३३	वृहत विराट विकास क्षेत्र सम्बन्धी ऐन, २०७६
३४	सार्वजनिक निजी सहकारी साझेदारी तथा लगानी प्राधिकरण ऐन, २०७६
३५	जाँचबुझ तथा अनुसन्धान आयोग ऐन, २०७६
३६	प्रदेश स्वायत्त संस्था गठन ऐन, २०७६
३७	अर्थिक ऐन, २०७६
३८	प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७६
३९	प्रदेश सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०७६

स्वीकृत भएका नियमावली

क्र.सं.	नियमावली
१	प्रदेश सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४
२	प्रदेश सरकार (कार्यसम्पादन) नियमावली, २०७४
३	केही सार्वजनिक लिखत प्रमाणीकरण नियमावली, २०७४
४	प्रदेश सभा नियमावली, २०७४
५	प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०७५
६	प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (संचालन) नियमावली, २०७५
७	सामाजिक विकास संस्था यिमावली, २०७५
८	प्रदेश घरेलु हिंसा सम्बन्धी नियामावली, २०७६
९	कटहरी फलफूल तथा तरकारी थोक बजार संचालन नियमावली, २०७६
१०	प्रदेश बजार अनुगमन नियमावली, २०७६
११	प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र विशेष कार्यक्रम (संचालन) नियमावली, २०७६
१२	मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक सुधार आयोजना (संचालन) नियमावली, २०७६
१३	प्रदेश खेलकुद नियमावली, २०७६

स्वीकृत भएका निर्देशिका

क्र.सं.	निर्देशिका
१	प्रदेश कार्यक्रम तथा अनुदान कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७५
२	प्रदेश खर्चको मापदण्ड तथा निर्देशिका, २०७५
३	योजना छनौट तथा कार्यान्वयन प्रकृया निर्देशिका, २०७५
४	सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५
५	भेटेरिनरी नियम निर्देशिका, २०७५
६	श्रोत सुनिश्चितता र बहुवर्षीय आयोजना सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६
७	विद्यालय शिक्षाको शैक्षिक गुणस्तर सुधार निर्देशिका, २०७६
८	स्वस्थ जीवन प्रवर्द्धन कार्यक्रम निर्देशिका, २०७६
९	प्रदेश श्रम सल्लाहकार परिषद् गठन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६
१०	अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम(सञ्चालन) निर्देशिका, २०७६

स्वीकृत भएका कार्यविधि

क्र.सं	कार्यविधि
१	प्रदेश मन्त्रिपरिषद् कार्यविधि, २०७५
२	कानून मस्यौदा समिति (गठन र संचालन) कार्यविधि, २०७५
३	प्रदेश समपुरक अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
४	प्रदेश विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
५	प्रदेश विकास स्वयंसेवक परिचालन कार्यविधि, २०७५
६	आयोजना कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७५
७	सगरमाथा टिन्स क्लब (एस.टि.सी) (संचालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७५
८	योजना तथा कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७५
९	योजना तथा कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७५
१०	जनता आवास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७५
११	संघ संस्थालाई प्रदान गरिने अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
१२	प्रदेश राजपत्र प्रकाशन कार्यविधि, २०७५
१३	विपद् व्यवस्थापन कोष (संचालन) कार्यविधि, २०७५
१४	प्रदेश सेवाका कर्मचारी पदस्थापना तथा सुरुवा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
१५	सेवा करारमा ईन्जिनियर तथा सब-ईन्जिनियर छनौट सम्बन्धी कार्यविधि कार्यविधि, २०७६
१६	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
१७	सगरमाथा टिन्स क्लब (एसटीसी) विड कोष स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७६
१८	सेवा करारमा कृषि अधिकृत, प्राविधिक सहायक र नायव प्राविधिक छनौट सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
१९	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको प्रदेश स्तरीय समिति गठन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
२०	जनता सँग मुख्यमन्त्री कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७६
२१	विद्यालय नर्सिङ्ग कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
२२	प्रदेश स्वास्थ्य कर्मचारी करार कार्यविधि, २०७६
२३	सामाजिक विकास मन्त्रालय योजना तथा कार्यक्रम (सञ्चालन) कार्यविधि, २०७६
२४	अनुदान तथा सहयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
२५	योजना तथा कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७६
२६	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान कार्यविधि, २०७६
२७	प्रदेशस्तरीय पर्यटन प्रवर्द्धन समितिको संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

स्वीकृत भएका मापदण्ड

क्र.सं.	मापदण्ड
१	विपद् खोज उद्धार तथा राहत वितरण मापदण्ड, २०७६

स्वीकृत भएका गठन आदेश

क्र.सं.	गठन आदेश
१	प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य संचालन) आदेश, २०७५

अनुसूची-४

पूर्वाधार निर्माणको विवरण

विवरण	इकाइ	सम्पन्न भएका	निर्माणाधिन
कच्ची सडक	कि.मि.	१८१	२२५
ग्राभेल सडक	कि.मि.	१२९	१५६.७४
पिसिसि सडक	कि.मि.	१	-
कालो पत्रे सडक	कि.मि.	२७	७२८.५९
सडक मर्मत	कि.मि.	६००	९२५
मोटररेवल पुल	वटा	१०	११६
झोलुङ्गे पुल	वटा	१५	९९
सिचाई	वटा	१२९	६३१
खानेपानी योजना	वटा	११०	१०५९
तटबाँध निर्माण	कि.मि.	४.०६	१९८
सामुदायिक भवन	वटा	७०	१४९
जनता आवास	वटा	१७१	४४७४
प्रहरी चौकी	वटा	-	२६
जग्गा उकास	हेक्टर	२५.४	३५.६
पर्यटन पदमार्ग	कि.मि.	-	२१
काठेपुल	वटा	१०	-
ट्रस ब्रिज	वटा	४	-
एकीकृत भू-क्षय नियन्त्रण	स्थान	४०	-
पानीमुहान संरक्षण	स्थान	१५	-
सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	स्थान	१७	-
सुख्खा क्षेत्र व्यवस्थापन	स्थान	३	-

अनुसूची-५

प्रादेशिक विशेष सडक आयोजना अन्तर्गत छनौट गरिएको योजनाको विवरण

१. केचना (झापा) देखि सगरमाथा आधार शिविर जोड्ने सडक
२. उदयपुर-रानीटार-पाँचपान्धारे-चखेवा-साल्पा-सिलिचुङ सडक
३. मैनामैनी-हसनपुर-चुहार-घोरेटार-भोजपुर-दिडला सडक
४. उदयपुर-गाईघाट-रसुवाघाट-सिम्पानी-मूलडाँडा-पान्धारे-पाल्पा-सिलिचुङ सडक
५. शिवालय-रानीटार-लुङ्गरुपा-जोरुवाले-सन्दकपुर सडक

अनुसूची-६

निर्माणाधिन प्रहरी चौकी विवरण

शान्ति सुरक्षा व्यवस्थाको लागि ४९ वटा प्रहरी चौकी निर्माणाधिन रहेको विवरणः

१. झापा : ई.प्र.का. काकडभिट्टा, ई.प्र.का. घैलाडुब्बा, ई.प्र.का. कुमारखोद, सि.प्र.चौ. केचना, प्र.चौ. कोहोबरा, जि.ट्रा.प्र.का. झापा
२. इलाम : ई.प्र.का. मंगलबारे, प्र.चौ. तिनघरे, प्र.चौ. बाझो
३. पाँचथर : ई.प्र.का. अमरपुर, ई.प्र.का. खान्द्रुङ, प्र.चौ. फाक्तेप
४. ताप्लेजुङ : ई.प्र.का. दोभान, प्र.चौ. थुम्बेदिन, प्र.चौ. खेवाङ्ग
५. सुनसरी : ई.प्र.का. देवनगंज सुनसरी, प्र.चौ. सिंगिया, प्र.चौ. प्रकाशपुर, ई.प्र.का. सितागंज
६. मोरङ : व.प्र.का. क विराटनगर, ई.प्र.का. बुधनगर, सि.प्र.चौ. डोरिया, ई.प्र.का. उर्लावारी, ई.प्र.का. बेलवारी, प्र.चौ. थलाहा
७. धनकुटा : प्र.चौ. डाडाबजार धनकुटा, प्र.चौ. मुलघाट धनकुटा, प्र.चौ. सिधुवा
८. तेह्रथुम : ई.प्र.का. आठराई, प्र.चौ. जिरिखिमि तेह्रथुम, प्र.चौ. ओयाक्जुङ
९. भोजपुर : ई.प्र.का. दिङ्ला भोजपुर, ई.प्र.का. वोया भोजपुर, प्र.चौ. प्याउलि भोजपुर
१०. संखुवासभा : ई.प्र.का. आँखिभुई संखुवासभा, प्र.चौ. मादिमुलखर्क, प्र.चौ. नुम संखुवासभा
११. उदयपुर : ई.प्र.का. लिमचुङबुङ, प्र.चौ. साउने, प्र.चौ. सोरुङछविसे
१२. ओखलढुंगा : प्र.चौ. खानिभन्ज्याङ, प्र.चौ. कोषाहाट, प्र.चौ. चौकी पलापु
१३. खोटाङ : प्र.चौ. च्यास्मिटार, प्र.चौ. बुईपा, प्र.चौ. रतन्छा
१४. सोलुखुम्बु : ई.प्र.का. सोताङ, प्र.चौ. नुनथला, प्र.चौ. मुक्ली

अनुसूची-७

आय व्ययको तथ्याङ्क

स्रोतगत लक्ष्य, प्राप्ति र वार्षिक खर्चको विवरण

(रु.लाखमा)

क्र.सं	राजस्व/अनुदान शिर्षक	आ.ब. २०७५/०७६		
		लक्ष्य	प्राप्ति	खर्च
१.	आन्तरिक स्रोत/ राजस्व बाँडफाँट	१३०५५७.१४	९७३०५.२७	१०२५६८.०२
२.	समानीकरण अनुदान	६६१०३	६६१०३	३६६६२.४४
३.	ससर्त अनुदान	१३२७००	१०५४७४	६१९५८.४८
४.	समपूरक अनुदान	२००००	६८००	५५२३.५९
५.	विशेष अनुदान	१००००	६५७१	५१५४.११
जम्मा		३५९३६०.१४	२७८६५२.८९	२११८६६.६४

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर

स्थानीय तहलाई वित्त अनुदान हस्तान्तरण

(रु.लाखमा)

क्र. सं.	विवरण	आ.ब. २०७४/०७५		आ.ब. २०७५/०७६		आ.ब. २०७६/०७७ (प्रथम चौमासिकसम्म)	
		विनियोजन	हस्तान्तरण/ निकासा	विनियोजन	हस्तान्तरण/ निकासा	विनियोजन	हस्तान्तरण/ निकासा
१.	वित्तीय समानीकरण अनुदान	०	०	५०००.००	४९९९.९९	९९९९.९८	१८३८.३४
२.	समपूरक अनुदान	०	०	०.००	०.००	१५०००.००	९७३०.००
३.	विशेष अनुदान	०	०	०.००	०.००	५०.००	४३९८.८९
४.	ससर्त अनुदान	०	०	३२३९०.४७	३१५३०.८७	२६१५०.००	४९२.००
जम्मा		०	०	३७३९०.४७	३६५३०.८६	५६१४९.९८	१६४५९.२३

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर

स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश

खर्चको स्थिति

(रु.लाखमा)

क्र.सं.	बजेट	आ.ब. २०७४/०७५			आ.ब. २०७५/०७६			आ.ब. २०७६/०७७ (प्रथम चौमासिकसम्म)		
		विनियोजन	कूल खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	कूल खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	कूल खर्च	प्रतिशत
१	चालु	५४२९.९४	४२३६.५७	७८.०२	१६६७२६.५६	९७६४२.५४	५८.५६	१८६२६४.७६	२२९७५.३५	१२.३३
२	पूँजिगत	४७७५.०६	१९१८.५१	४०.१८	२१८१९८.८३	११४३८६.७६	५२.४२	२३५७३९.३४	४५६७२.९३	१९.३७
जम्मा		१०२०५.००	६१५५.०८	६०.३२	३८४९२५.३९	२१२०२९.३०	५५.०८	४२२००४.१०	६८६४८.२८	१६.२७

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर

प्रदेश सरकारले आन्तरिक आयको रूपमा परिचालन गर्न सक्ने रकम

(रु.लाखमा)

क्र.सं.	शिर्षक	आ.ब. २०७४/०७५ प्राप्ति रकम	आ.ब. २०७५/०७६ प्राप्ति रकम	आ.ब. २०७६/०७७ प्राप्ति रकम (प्रथम चौमासिक)
१	अनुदान (समानिकरण मात्र)	१०२०५.००	६६१०३.००	२०४०८.२५
२	बाँडफाँडबाट प्राप्त मु.अ.कर र अन्तशुल्क	०.००	६८६७६.८२	१९८०७.६४
३	सवारीसाधन कर	०.००	७७९५.६०	१७७७.५२
४	अन्य प्रशासनिक आय तथा स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम	०.००	२५०२८.४४	४७६६.३५
जम्मा		१०२०५.००	१६७६०३.८७	४४९८७.२५

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर